

ANALELE ȘTIINȚIFICE ALE UNIVERSITĂȚII „AL.I.CUZA” IAȘI
Tomul LII, Științe Juridice, 2006

**O PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA INSTITUȚIEI PRESCRIȚIEI
EXTINCTIVE ÎN DREPTUL STATELOR UNITE ALE AMERICII
(THE LIMITATION OF ACTIONS)**

TOM RAWLINGS (Judecător – Middle Judicial Circuit; State Of Georgia),
TUDOR VLAD RĂDULESCU

Una dintre instituțiile fundamentale ale dreptului este reprezentată de prescripția extinctivă. Deși sistemul de drept de inspirație anglo-saxonă al Statelor Unite diferă de cel continental se pot regăsi principii și instituții comune. Demersul nostru urmărește prezentarea succintă a prescripției extinctive în dreptul Statelor Unite și sublinierea, prin exemple din practica instanțelor americane, a importanței acestei instituții, din ce în ce mai prezentă în viața noastră, datorită rapidității desfășurării majorității raporturilor juridice, fie ele de drept civil, comercial, administrativ, sau specifice altor ramuri de drept.

Ca și în dreptul european, prescripția extinctivă (*limitation of actions*) există și în dreptul Statelor Unite ale Americii, ea fiind definită de lege ca perioada de timp în care o persoană poate să își valorifice un drept putând apela la forța coercitivă a statului, cu alte cuvinte stingând dreptul la acțiune neexercitat în termenul prevăzut de lege.

După trecerea perioadei prevăzute expres de lege, în lipsa unei excepții de strictă aplicabilitate, persoana vătămată într-un drept al său pierde posibilitatea de a mai obține despăgubiri, materiale sau morale, prin intermediul justiției. Ceea ce se pierde prin prescripție este tocmai dreptul la acțiune, deși se spune că “un drept subiectiv fără remediu (sanctiune) nu mai este un drept”¹. Cu alte cuvinte, posibilitatea de a obține un titlu executoriu nu este un scop în sine, ci este mijlocul și prima etapă necesară atingerii scopului final al titularului dreptului la acțiune: satisfacerea, cu ajutorul forței coercitive a statului, a dreptului său material, substanțial, încălcat sau contestat de către subiectul pasiv, iar executarea silită a bunurilor și veniturilor acestuia este calea efectivă pentru atingerea acestui rezultat².

¹ “A right without a remedy is no right at all” Angel v. Bullington, 330 U.S. 183 (1947), <http://www.justia.us/us/330/183/case.html>

² M. Nicolae, *Prescripția extinctivă*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 601.

Deoarece prescripția extinctivă este guvernată de statute³, lor li se vor aplica aceleași principii generale pe care le regăsim și în cazul interpretării oricăror alte norme juridice: “este o regulă de bază a interpretării ca un statut sau o normă constituțională vor fi interpretate în scopul armonizării intereselor tuturor părților implicate în raportul juridic și în scopul producerii de efecte juridice, echitabile pentru ambele părți”⁴.

Au existat și în jurisprudența americană, ca și în cea românească de altfel⁵, numeroase discuții privind natura juridică a prescripției extinctive, care poate fi privită, pe de o parte, fie ca o sancțiune civilă, ca un mod de pedepsire a titularului de drept nediligent⁶, fie ca un drept. Într-un caz celebru (Canton Textile Mills, Inc v. Lathem, 1984), se spune că “prescripția extinctivă își găsește justificarea în necesitate și comoditate mai degrabă decât în logică. Ele reprezintă practici utile, mai degrabă decât principii. Sunt norme pragmatice care scutesc instanțele de a mai judeca dosare vechi și pe cetățeni de a se găsi în situația de a se apăra după ce martorii au dispărut sau au murit, probele s-au pierdut și în general, memoria colectivă s-a estompat. Ele sunt prin definiție arbitrare, iar aplicarea lor nu ține cont de justețea sau injustețea cauzei sau de motivul întârzierii. Au ca izvor nu precedentul judiciar, ci legea și reprezintă accețiunea publică a privilegiului de a acționa în justiție. Sursa lor nu a fost văzută niciodată ca fiind un drept “fundamental” sau un drept “natural” al individului, ele fiind acceptate doar ca posibilități conferite de lege și supuse unui grad mare de relativitate”⁷.

Atât în sistemul de drept american, cât și în cel european (continental), termenul de prescripție începe să curgă din momentul nașterii dreptului la acțiune. Dar când se naște acest drept la acțiune? În cele mai dese situații, dreptul la acțiune se naște în momentul unei vătămări. Totuși, de la această regulă, numeroase excepții își găsesc aplicarea, în funcție de cauza producerii “prejudiciului”, aceasta deoarece există situații în care nu este posibil ca o persoană să descopere cauza unei vătămări sau chiar ca o astfel de vătămare să se fi produs după un timp destul de îndelungat de la fapta care a cauzat-o. În astfel de situații, prescripția nu începe să curgă decât din momentul descoperirii sau de la data la care reclamantul ar fi putut sau ar fi trebuit să descopere, având

³ Lege scrisă a unei țări sau a unui stat, ce provine de la autoritatea legislativă a țării, urmată a fi promulgată de puterea executivă și apoi publicată, prin care se ordonă, interzice sau se statuează un raport juridic. en.wikipedia.org/wiki/Statute.

⁴ Brown v. Liberty County, 271 Ga. 634,635, 1999.

⁵ Pentru discuții privind natura juridică a prescripției în dreptul românesc, a se vedea M. Nicolae, *op.cit.*, p. 40-54.

⁶ G. Boroi, *Drept civil. Parte generală. Persoanele*, Ed. All Beck, București, 2002, p. 223.

⁷ Canton Textile Mills, Inc. v. Lathem, 253 Ga. 102, 105 (Ga. 1984).

în vedere tipul concret al omului diligent, vătămarea. Când se aplică, “regula descoperirii” (*the rule of discovery*) permite ca un litigiu să fie adus în fața instanței după o perioadă de timp de la momentul descoperirii pagubei sau de la momentul la care orice persoană, într-un timp rezonabil, ar fi putut-o descoperi.

Un exemplu în acest sens este următorul: în Hays County, Texas, proprietarul unui teren care dorește să ridice o construcție pe acel teren, trebuie să obțină o autorizație administrativă de la Departamentul de Mediu care va verifica dacă terenul respectiv se afla sau nu într-o zonă inundabilă. Ca urmare a formulării unor astfel de cereri, doi proprietari au obținut autorizațiile în 1996. Odată obținută permisiunea Departamentului de Mediu, cei doi au construit case și sisteme de canalizare pe terenul ce îl aveau în proprietate. După puțin timp de la construirea caselor, Departamentul de Mediu i-a notificat pe cei doi proprietari, aducându-le la cunoștință că locuințele ridicate de ei se află, totuși, într-o zonă cu risc mare de inundații (100-year flood plan), sfătuindu-i, de asemenea, să mute amplasarea caselor, pe cheltuiala statului. Cum era de așteptat, în octombrie 1998, zona a fost inundată, distrugând și locuințele celor doi, iar la un an după eveniment, proprietarii au trimis în judecata statul Texas, și în principal Departamentul de Mediu, pentru ca au eliberat certificate de construcție în zona respectiva, deși știau că era predispusa la inundații. Termenul de prescripție pentru acțiuni ce au ca obiect repararea prejudiciului produs din neglijența asupra proprietății este, în statul Texas, de doi ani de zile, reclamanții susținând că termenul a început să curgă din momentul producerii prejudiciului, acțiunea lor nefiind prescrisă. Instanța a fost însă de alta părere, respingând acțiunea reclamanților, motivat de faptul că termenul de prescripție începe să curgă din momentul în care fapta sau faptele devin cunoscute, indiferent dacă paguba s-a produs sau dacă e pe cale să se producă, fiind vorba în acest caz de o paguba eventuală. O întârziere în producerea efectivă a prejudiciului nu suspenda cursul prescripției extinctive, la fel cum nici nu prelungește perioada în care o persoană are dreptul să își apere dreptul lezând apelând la justiție. În cazul de față, mai spune Curtea, dreptul la acțiune s-a născut încă din 1996, când proprietarii și-au construit casele pe terenul inundabil, deci din momentul în care au obținut autorizația de construcție de la Departamentul de Mediu⁸.

În ceea ce privește **durata termenului de prescripție**, nu se poate spune ca exista un termen general, ca în dreptul românesc⁹, fiecare stat reglementându-și în maniera proprie perioadele de timp în care persoanele pot apela la forța coercitivă

⁸ Sikora Vincent, *Statutory Presumption, More on Statutes of Limitations and the Concept of “Closely Regulated Industries”*, în “Journal of Environmental Health”, March, 2004.

⁹ Termenul general de prescripție în dreptul românesc este de 3 ani de la data nașterii dreptului la acțiune cf. dispozițiilor art 3 alin. 1 din Decretul nr 167/1958.

a statului pentru a-si proteja drepturile lezate. Cu titlu de exemplu, legislația statului Georgia stabilește pentru acțiunile născute din contracte un termen de 6 ani de la momentul scadentei obligației prevăzute în contract (O.C.G.A. § 9-3-24¹⁰), pentru fraudă, un termen de 2 ani de la producerea pagubei, pentru abuz sexual al unui minor, un termen de 5 ani care începe să curgă de la momentul atingerii majoratului de persoana vătămată (OCGA§ 9-3-33.1.), etc. O atenție deosebită o acordă legislația americană cazurilor de *malpractice*, devenite din ce în ce mai dese și care au generat un adevărat val de procese, dar care au dat naștere și unui număr mare de abuzuri din partea pacienților-reclamanți. Astfel, acțiunile pentru *malpractice* trebuie începute, conform titlului 9 al Codului General al Statului Georgia, la doi ani de la data producerii faptei care a născut prejudiciul. Dacă persoanei i-a fost imposibil să descopere vătămarea în acești doi ani trecuți de la actul medical, termenul de prescripție se prelungește, însă nu cu mai mult de trei ani, căci după trecerea unei perioade de 5 ani de la producerea faptei, dreptul de a mai cere despăgubiri pentru *malpractice* se stinge. În acest caz, nu dispare doar dreptul la acțiune, ci se stinge însuși dreptul, fiind vorba de așa numitul “statute of repose”, un echivalent al decăderii din dreptul nostru.

În ceea ce privește **suspendarea**, prescripția extinctivă poate fi suspendată, însă numai în cazurile expres prevăzute de lege, și anume, conform OCGA, în caz de minoritate a reclamantului, până la atingerea vârstei majoratului, în caz de incapacitate mentală a reclamantului, până când aceasta stare încetează, și în caz de faliment, pentru persoanele juridice. Până la amendamentul adus Codului Georgian în anul 1984¹¹, termenul de prescripție era suspendat și în cazul celor care executau o pedeapsă privativă de libertate, însă, începând cu acel moment, acest caz de suspendare a fost abrogat, considerându-se, pe bună dreptate, că regimul penitenciar nu constituia o piedică în fața exercitării unei acțiuni în justiție¹². În ceea ce-i privește pe minori, termenul este suspendat până la data atingerii vârstei majoratului, indiferent dacă este numit sau nu un tutore ori minorul este reprezentat în instanța de un membru al familiei¹³. Cât privește persoanele incapabile din punct de vedere mental, chestiunea aceasta este una de fapt, fiind lăsată la aprecierea instanței sau a juraților¹⁴, dar în nici un caz nu va

¹⁰ Codul General al Statului Georgia.

¹¹ Art. 9-3-90 din Codul General al Statului Georgia a fost modificat la 1 iulie 1984.

¹² Phillips v. Adams, 210 Ga. Ap. 439, 436 S.E.2d 567 (1993). *While serving sentence in federal penitentiary, person can sue and be sued.* Heard v. Caldwell, 364 F. Sup. 419 (S.D. Ga. 1973).

¹³ City of Barnesville v. Powell, 124 Ga. Ap. 132, 183 S.E.2d 55 (1971); Barnum v. Martin, 135 Ga. Ap. 712, 219 S.E.2d 341 (1975); Mitchell v. Hamilton, 228 Ga. Ap. 850, 493 S.E.2d 41 (1997).

¹⁴ *The question of mental capacity is one of fact to be determined by a jury.* Chapman v. Burks, 183 Ga. Ap. 103, 357 S.E.2d 832 (1987).

opera suspendarea împotriva ignorantului sau a analfabetului¹⁵. Ceea ce trebuie probat este că persoana nu poate să își dea seama de actele pe care le încheie și nici nu are reprezentarea faptelor și activităților sale zilnice. Chiar dacă reclamantul suferă de o boala psihică, dacă aceasta nu îi afectează capacitatea de a lua decizii și de a-și gestiona singur problemele cotidiene, atunci el nu va putea beneficia de cauza de suspendare prevăzută la art. 9-3-90 din Codul Georgian¹⁶. Termenul de prescripție începe să curgă împotriva incapabilului de la momentul restabilirii stării de sănătate¹⁷.

Cât privește **modul de calcul** al termenului de prescripție extinctivă, ziua în cursul căreia acesta începe să curgă nu se ia în considerare, dar se va număra ziua în care el se împlinește. Dacă ultima zi cade într-o sâmbătă sau o duminică sau o zi de sărbătoare legală, atunci termenul se va prelungi până în prima zi lucrătoare ulterioară acesteia¹⁸.

În afară de prescripția extinctivă, o instituție statutară, ale cărei condiții de existență și valabilitate își extrag seva din lege, sistemul juridic american se ghidează în justa soluționare a cauzelor și de principiile echității. Multe din instanțele americane sunt competente să judece în echitate, cu alte cuvinte, ori de câte ori nu există reglementare legală a unui raport juridic, intervine judecătorul, revenindu-i acestuia sarcina unei bune administrări a justiției bazându-se pe principiile de echitate.

În domeniul stingerii dreptului la acțiune, exista așa-numita doctrina judiciară a neglijentei (*laches*), care intervine ori de câte ori nu exista reglementare legală cu privire la oportunitatea introducerii unei acțiuni în justiție. În Georgia, doar Curtea Superioară și Curtea de Apel sunt investite să judece și în echitate. Din acest motiv, părților le este permis să apeleze fie la un termen de prescripție legal, fie la principiile de echitate, de cele mai multe ori cele două moduri de soluționare a conflictului fiind combinate. *Statutes of*

¹⁵ Jim Walter Corp. v. Ward, 245 Ga. 355, 265 S.E.2d 7 (1980).

¹⁶ Charter Peachford Behavioral Health Sys. v. Kohout, 233 Ga. Ap. 452, 504 S.E.2d 514 (1998).

¹⁷ Dicken v. Johnson, 7 Ga. 484 (1849); Brown v. Carmichael, 149 Ga. 548, 101 S.E. 124 (1919).

¹⁸ Computation of time. Except as otherwise provided by time period computations specifically applying to other laws, when a period of time measured in days, weeks, months, years, or other measurements of time except hours is prescribed for the exercise of any privilege or the discharge of any duty, the first day shall not be counted but the last day shall be counted; and, if the last day falls on Saturday or Sunday, the party having such privilege or duty shall have through the following Monday to exercise the privilege or to discharge the duty. When the last day prescribed for such action falls on a public and legal holiday as set forth in Code Section 1-4-1, the party having the privilege or duty shall have through the next business day to exercise the privilege or to discharge the duty. When the period of time prescribed is less than seven days, intermediate Saturdays, Sundays, and legal holidays shall be excluded in the computation. O.C.G.A. § 1-3-1

limitations ce au ca obiect cererile cu baza legală se bazează doar pe trecerea timpului, iar perioadele sunt expres prevăzute de coduri. Spre deosebire de acestea, *laches* se va aplica luându-se în considerare circumstanțele particulare fiecărui caz în parte, circumstanțe ce privesc durata întârzierii acțiunii reclamantului, suficiența scuzei ce a provocat întârzierea, pierderea materiala a probelor, posibilitățile pe care reclamantul le-a avut în introducerea acțiunii la instanța într-un timp mai scurt. Toate aceste criterii de apreciere sunt relevante, “întrucât nu mai este doar o chestiune ce privește trecerea unei anumite perioade de timp, ci în principiu una de echitate ce permite dreptului lezat să fie apărat prin mijloacele juridice de procedura recunoscute de lege”¹⁹. Cazul Plyman, citat mai sus, oferă un foarte bun exemplu despre cum este aplicată doctrina în practică. În acest caz, populația a votat și a aprobat introducerea unei taxe speciale aplicabile tuturor vânzărilor de bunuri. Votul a fost dat în septembrie 2001, taxa intrând în vigoare de la 1 ianuarie 2002. În noiembrie 2001, s-a cerut instanței să se pronunțe asupra nelegalității taxei introduse și aprobate prin vot public, apelându-se la principiile echității pentru a se stopa colectarea acesteia. Instanța a respins acțiunea, pe motiv de *laches*, deci pe motivul neintroducerii acesteia într-un termen echitabil, motivând că termenul de 42 de zile ce trecuseră de la exprimarea votului public este un termen prea lung pentru ca acțiunea să mai poată fi admisă. Cum nu există nici un statut, nici o reglementare legală care să prevadă un termen de prescripție pentru un asemenea caz, Curtea, prin analogie, s-a raportat la statutele care cârmuiesc contestațiile electorale. Aceste contestații puteau fi făcute într-un termen de 5 zile de la confirmarea alegerilor, cu alte cuvinte erau acțiuni de o maximă urgență, ce priveau întreaga colectivitate, și care nu sufereau amânare, după cum era și cazul de față. Curtea a decis ca deși principiile neglijenței operează independent de orice reglementare legală, curțile de echitate acționează cu obediență și în analogie cu termenele legale de prescripție prevăzute de lege, în cazurile în care ar fi inechitabil să se procedeze altfel. Mai mult, Curtea a statuat că direcția de finanțe locale a început să întreprindă măsuri pentru colectarea noilor taxe aprobate, măsuri care au necesitat cheltuirea unor fonduri guvernamentale, iar plângerea făcută de reclamant este inechitabilă față de direcție tocmai în considerarea acestor cheltuieli făcute.

Principiile neglijenței nu se aplică unor cereri ce au rezolvare legală. De exemplu, în cazul *Columbus Bank & Trust Co. v. Dempsey*²⁰, o parte a împrumutat altele suma de 1000 dolari în anul 1946, sub rezerva clauzei ca banii

¹⁹ Plyman v. Glynn County, 276 Ga. 426, 427 (Ga. 2003).

²⁰ 120 Ga. Ap. 5 (Ga. Ct. Ap. 1969).

să fie înapoiată la cererea împrumutătorului. Acesta nu și-a revendicat banii decât după 21 de ani, însă pentru că suma împrumutată nu părea ca va fi returnată la cerere, împrumutătorul l-a trimis în judecata pe debitorul său. Împrumutatul s-a apărat susținând că reclamantul a așteptat nepermis de mult pentru a cere înapoierea banilor și că ar trebui să fie respinsă acțiunea pe motiv de inechitate. Însă Curtea a decis că cererea reclamantului avea temei legal și ca termenul de prescripție nu începea să curgă decât după ce cererea privind returnarea sumei fusese făcută de către împrumutător și refuzată de împrumutat. Pentru a putea beneficia de principiile echității, pârâtul trebuie să dovedească faptul că a suferit o vătămare prin întârzierea cererii reclamantului²¹. Fără vătămare, nu există nici un motiv pentru a invoca principiile doctrinei neglijenței.

După cum rezultă din acesta scurtă prezentare a ceea ce americanii numesc “the doctrine of laches”, determinarea faptului dacă o revendicare a unui drept în echitate mai este sau nu posibilă după o anumită perioadă de timp nu este o decizie ușor de luat în instanțele americane, spre deosebire de termenul de prescripție, care vizează în principal interpretarea unui statut legal. *Laches* va lua întotdeauna în considerare, după cum am menționat și mai sus, durata întârzierii intervenite, motivul ei, pierderea probelor materiale și prejudiciul suferit²². Asemenea decizii sunt lăsate la libera apreciere a judecătorilor, iar instanțele superioare nu vor interveni decât în cazurile în care principiile echității au fost aplicate în mod abuziv²³.

O ultima sancțiune aplicabilă celor care nu și-au exercitat dreptul de a acționa în instanță pentru a-și apăra drepturile lezate o constituie așa numitele *statutes of repose*. Aceste statute, ca și prescripția extinctivă, limitează perioada de timp în care se poate apela la forța coercitivă a statului, însă, spre deosebire de *statutes of limitations*, ele nu sunt condiționate de momentul nașterii dreptului la acțiune, ci, după un termen anumit, interzic în mod absolut acțiunea în justiție. În alte cuvinte, ele previn ca o cauză a unei acțiuni să se mai poată naște după o anumită perioadă. Cu titlu de exemplu, în legislația Statului Texas, arhitecții și inginerii sunt protejați de garanția pentru viciile ascunse în proiectare sau construcție după trecerea unei perioade de 10 ani de la predarea lucrării. Termenul de prescripție pentru viciile lucrării sunt de 2 ani, dar acest termen trebuie să se situeze înăuntrul celor 10 ani prevăzuți de *statutes of repose*. Cu alte cuvinte, orice pagubă produsă proprietarului unei clădiri datorată unui viciu în construcție sau proiectare, poate fi recuperată prin instanță într-un termen de

²¹ Clover Realty Co. v. J.L. Todd Auction Co., 240 Ga. 124 (1977).

²² City of Dalton v. Carroll, 271 Ga. 1 (Ga. 1999).

²³ McClure v. Davidson, 258 Ga. 706 (Ga. 1988).

2 ani de la producerea ei, dar nu mai târziu de 10 ani de la momentul predării clădirii. Dacă viciul apare în cel de-al nouălea an de la predare, termenul de prescripție va fi de doar un an, până la împlinirea celor 10 ani în care inginerii și arhitecții răspund pentru greșelile de construcție sau design.

Excepția prescriptibilității unei acțiuni poate fi ridicată numai de către partea interesată, prin intermediul unei apărări numita “affirmative defense”. Dacă nu este ridicată la timp, procesul continuă. În opoziție cu prescripția, *statute of repose* este o excepție absolută de respingere ca inadmisibil a unui proces, și poate fi făcută în orice moment al procesului, chiar și după ce au fost puse concluzii.

Prescripția extinctivă beneficiază, așa cum arătam mai sus, de o regulă a descoperirii, care reprezenta momentul de la care începea să curgă termenul de prescripție; *statute of repose* nu beneficiază de aceeași regulă, ea interzicând în mod absolut introducerea unei acțiuni, chiar dacă lezarea s-a produs, însă după termenul specificat de lege²⁴.

Unele din soluțiile prezentate mai sus, selectate din jurisprudența instanțelor americane, ar putea fi luate drept punct de reper și de legiuitorul român, care, în vâltoarea modificărilor legislative de astăzi, s-ar putea inspira mai mult din practică, fie că este a instanțelor românești, a instanțelor europene, sau, de ce nu, a celor de peste ocean. De lege ferenda, și în condițiile adoptării Noului Cod Civil, considerăm ca o revizuire a instituției prescripției extinctive, precum și o reactualizare a acesteia la noile realități sociale, ar fi binevenită.

AN OVERVIEW ON THE EXTINGTIVE PRESCRIPTION (THE LIMITATION OF ACTIONS) IN THE US LEGAL SYSTEM

- Abstract -

The limitation of actions, or as it is known in the continental civil law, the extinctive prescription, is one of the most important juridical institutions, with applicability in every branch of the law, from Contract Law, Law of Tort, to Criminal and International Law.

The article focuses on the common aspects that are found in Romanian legal system and the Common-law-based juridical system of the United States of America, but also on the distinctions that arise when the subject of the extinctive prescription is dealt with in these two conceptions.

The paper lays emphasis on multiple precedents and cases solved by the US Courts, that highlight the nature of the statute of limitations, the applicability of the statutes, the cases of tolling, the period when the prescription begins to run and, of the course, the doctrine of laches, based on the principles of equity.

²⁴ Define with care, by Judon Fambrough în “The Real Estate Center Journal”, 1997.